

2022_Anul AGÂRBICEANU (VIII): icoana Cenăzii! - mărturisiri literare!

– oamenii sînt harnici și curați, știutori de carte – 12 sau 19 septembrie?

– părintele meu știa din copilărie citi și scrie!

Am văzut lumina zilei în comuna Cenade ...

crucea de aur simbol al credinței locuitorilor!

Gîndul meu e să fiu sincer și cinstit în mărturisirile ...

În copilăria mea, bisericuțele de birne erau așezate una lângă alta, pe o coastă, la apus, afară de comună.

Piața de desfacere a produselor lor a fost din vechime Sibiul!

cînd a trecut tata la uniți, fiind eu sub 7 ani, am trecut și eu ...

Steagul Transilvaniei înainte de 1918

Anul Agârbiceanu Anul tinerilor oțeliți!

șagunism - tribunism

Registrul Parohiei Ortodoxe Cenade - Protocolul botezaților

2022 pe urmele lui Ion Agârbiceanu 2022

În lucrarea „Mărturisiri literare” - organizate de D. Caracostea în anii 1932-1933 ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu (București, 1971), regăsim cap „Mărturisiri” - de Ion Agârbiceanu. Reproducem selectiv: «(...) **Gîndul meu e să fiu sincer și cinstit în mărturisirile ce le voi face**, cunoscînd prețul care se pune pe astfel de contribuții ale autorilor la descifrarea genezei operei literare și a justeii sale aprecieri. Personal, afară de cîteva note biografice, n-am dat pînă acum nici o lămurire asupra scrisului meu. Am trăit mereu departe de cercurile care animează viața literară, așa fiindu-mi condițiile de viață. Multe dintre criticile ce s-au scris despre volumele mele de literatură mi-au rămas necunoscute, datorită izolării în care am trăit. Nici interviuri nu mi s-au cerut. Așa că mărturisirile de acum vor fi, în cea mai mare parte, inedite. Nu pot ști cît vor interesa onoratul public, întrucît ele nu au nimic senzațional sau note care să iasă din comun. Și, iarăși, cu toată năzuința mea de a fi cinstit în expunere, nu pot fi totdeauna sigur dacă după treizeci de ani de muncă literară mai pot face caracterizări cu notele originale; dacă nu cumva înțelegerea și simțirea de mai tîrziu o leg de o activitate mai timpurie.* **Am văzut lumina zilei în comuna Cenade**, județul Alba - azi după noua regrupare aparținătoare județului Tîrnava Mică -, la 19 septembrie 1882.

De la Blaj, în direcție sud-estică, e la o distanță de aproximativ 20 km. **Sat așezat în fundul unei căldări în care pe drum șes nu se poate pătrunde** decît pe o singură vale, valea Cenăzii, care se varsă, cînd are apă, în Tîrnava Mare, la vreo șapte km, departe de comună. Cenadea are peste două mii de locuitori, români de confesiune ortodoxă și unită, cu două biserici și doi preoți. În copilăria mea, bisericuțele de bîrne erau așezate una lîngă alta, pe o coastă, la apus, afară de comună. **Azi, amîndouă confesiunile românești au biserici nouă, clădite în inima satului.** Mai sînt, aproximativ, vreo trei sute de sași, mari proprietari de pămînt și de vii odinioară. De mai bine de o jumătate veac sînt în declin economic și numeric. Au biserică veche de piatră, cu ziduri groase ca de cetate; în imediata ei apropiere, e întăritura de zid circular, „**coșteiul**”, cum îi spun românii, de la ungureșcul „**kostély**”, castel, în înțelesul de fortăreață. Pe vremuri, și în parte pînă la reforma agrară, **în hotarul Cenăzii erau trei mari domenii de-ale familiilor nobilitare ungurești, două cumpărate încă înainte de unire de către fundațiunile bisericesti-culturale din Blaj, al treilea, trecut în posesiunea statului, stingîndu-se neamul proprietarilor.**

În sat ființează pînă azi clădirile celor trei reședințe nobilitare, chiar în vatra comunei. De un veac de ani, doar umbrele celor ce-au stăpînit odată aici dacă se mai apropie de ele. **Azi sînt locuite de români.** În copilăria mea mai erau în Cenade locuințe acoperite cu paie, mai ales în partea de sat numită „**între români**”, unde nu locuia nici un sas, care aveau cartierul lor aparte. Dar cele mai multe case erau, încă de pe atunci, din cărămidă și acoperite cu țiglă. Afară de români și sași mai erau, și mai sînt și azi, **cîteva zeci de familii de țigani**, împărțiți și ei în două confesiuni: **ortodocși și uniți sau greco-catolici.** „**Cei din sus**”, meșteșugarii, fierari mai ales, erau ortodocși; „**cei din jos**”, gloata, muncitorii cu palma, erau uniți. Sașii toți pronunțau pocit românește. Sascele, „**frauele**” de la Frau, mai veneau și la bisericile românești și dădeau slujbe preoților noștri, și pe față, dar mai mult în ascuns, de frica preotului lor. Cenadea are hotar mare, cu pășuni întinse, cu multe păduri. Dar calitatea pămîntului, dealuri, gorgane și măguri, în mare parte e mijlocie, avînd mult teren de dos și la înălțimi remarcabile. Măgura numită „**la Comandă**” e unul din cele mai înalte puncte din Ardealul nemuntos și loc de observație militară. **Oamenii sînt harnici și curați și mulți știutori de carte** încă înainte c-o jumătate de veac. **Piața de desfacere a produselor lor a fost din vechime Sibiu.**

Am dat în linii mari aceste note despre satul natal, fiindcă în descrierea satului, a locuitorilor - români, sași, țigani - a regiunilor de la țară, a pădurilor, **am pornit în scrierile mele mereu de la icoana Cenăzii**».

Despre nașterea scriitorului avem o relatare interesantă, mai puțin cunoscută cititorilor. În lucrarea „**Ion Agârbiceanu**”, istoricul Mircea Zăciu face o precizare importantă într-o notă, la afirmația «**Data nașterii sale e 12 septembrie 1882, la Cenade**”. În Notă se prezintă: «În „**mărturisirile**” și „**autobiografiile**” sale, scriitorul comunică diferit data nașterii sale.

În „**Făt-Frumos**”, an. VII (1932), nr. 5-6 (mai-iunie), p.259, scrie: „Sînt născut în comuna Cenade, județul Alba-inferioară, vreo 14 km sud-est de la Blaj, la **19 septembrie 1882**”. În „**Mărturisiri**” (Revista Fundațiilor Regale, an. VIII (1941), nr. 12 (decembrie), p.324): „**Am văzut lumina zilei în comuna Cenade, județul Alba (...), la 19 septembrie 1882**”. Aceași dată revine într-o însemnare autobiografică manuscrisă (aflată în posesia noastră): „**Născut la 19 septembrie 1882**”.

Data de 12 septembrie este însă comunicată criticului I. Negoïtescu, într-o altă „**autobiografie**”, redactată la cererea aceluia în 1960 și publicată în „**Tribuna**”, an. XIV (1970),nr. 12 (19 martie), p.1-2,

împreună cu explicația unei inadvertențe: „Născut în comuna Cenade, la 19 septembrie 1882 - după matricula botezaților parohiei greco-catolice (unite) - dată care a trecut în toate actele mele ulterioare. **După matricula parohiei ortodoxe din Cenade data nașterii e 12 septembrie și a botezului 19 septembrie.** (Toate datele după calendarul Iulian). Socot exact(ă) cea din urmă, **căci am fost botezat ortodox și când a trecut tata la uniți, fiind eu sub 7 ani, am trecut și eu și am fost inclus și în matricula parohiei unite. Probabil atunci din greșeală ziua botezului a fost trecută ca ziua nașterii**». Cu sprijinul Arhivelor Naționale Sibiu și Alba și amabilitatea șef serviciu Alexandra Dana Zecheru (Alba), am intrat în posesia unei reproduceri după filele registrului botezaților din Parohia Ortodoxă Cenade (sec. al XIX-lea). Aici, am aflat înregistrarea nașterii pruncului legiuit - **Ionu, la 19 septembrie 1882** (cu o notiță, alt tip de scris - **12 sept.**), părinți: Culiță Agârbician și mama Ana, numele nașilor (Dan, ... indescifrabil) și notația din coloana finală: „Decedat: act de deces nr. 686 din 29 mai 1963 înregistrat la Comitetul executiv al sfatului pop. al orașului Cluj”.

Hotărârea de a schimba religia - pentru românii ardeleni din sec. al XIX-lea - era o problemă existențială, în condițiile în care majoritatea foștilor participanți la revoluția de la 1848-49, cunoșteau discursul din „**Proclamație**”, al cărturarului Aron Pumnul (profesor la școlile greco-catolice din Blaj): «**Români (...) spuneți ungarilor, săcuilor și sașilor că noi îi iubim ca pre frații noștri, cu care lăcuim într-o țară. Spuneți-le cu cuvântul și le arătați cu fapta că noi îi iubim, însă e drept ca și ei să ne iubească** (...) spuneți-le în gura mare că noi nu voim a câștiga drepturile omenimei prin sabie, ci prin legile minții sănătoase și pentru aceea ne adunăm să ne înțelegem care sunt drepturile acelea». Nu întâmplător, în stema actuală a comunei Cenade regăsim crucea de aur, cel mai vechi și cunoscut simbol al creștinismului, crucea în formă latină evocând crucifixul. Despre tatăl său, aflăm tot în „**Mărturisiri literare**”: «**Tatăl meu, Nicolae, era născut în Cenade, în casa de la pădurea Redea Mare, unde moșul, Vasile, era pădurar. (...) Părintele meu știa din copilărie citi și scrie**».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2021-anul-agarbiceanu-viii-icoana-cenazii-marturisiri-literare-oamenii-sint-harnici-si-curati-stiutori-de-carte-12-sau-19-sept-parintele-meu-stia-din-copilarie-citi-si-scrie-163031.html>

The screenshot shows a web browser displaying a news article on the Tribuna.ro website. The page features the Tribuna logo at the top left with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!". Below the logo is a navigation menu with categories: Eveniment, Actualitate, Stiri de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. The main content area displays the article title: "2021-Anul Agârbiceanu (VIII): icoana Cenăzii! - mărturisiri literare! - oamenii sînt harnici și curați, știutori de carte - 12 sau 19 sept.? - părintele meu știa din copilărie citi și scrie!". The author is identified as Marius HALMAGHI, with a publication date of 20.02.2022 at 22:56, 158 views, and 0 comments. On the right side of the article, there is a "Lensa" advertisement with the text "TESTEAZĂ-ȚI VEDEREA" and "GRATUIT E D F C Z P F E L D P E S R E P P O T E S L E D O P P E Y P E L D P E S R E P P O T E S".

În: *Tribuna*, 20 februarie 2022